

Έβελυν Ασουάντ

«Επίκαιρη όσο ποτέ η ανυπακοή της Αντιγόνης»

Δ.Τζιαντζής

01/12/2019

«Σε όλες τις σύγχρονες κοινωνικές ομάδες είναι πολύ πιθανό να υπάρχει ένας υπερφίαλος εξουσιαστής που προσπαθεί να επιβάλλει με αλαζονεία νόμους, ήθη και απόψεις και ένας επαναστάτης εξουσιαζόμενος που εκπροσωπεί το κατά συνείδηση δίκαιο», σημειώνει η ηθοποιός Έβελυν Ασουάντ μιλώντας στο Πριν για την παράσταση «Αντιγόνη», η οποία έχει ανέβει στο θέατρο Άττις.

Οι περισσότεροι ήρθαμε σε επαφή με την ιστορία της Αντιγόνης στο σχολείο, πόσο διαφορετική είναι η δική σας θεατρική προσέγγιση;

Στο βιβλίο του λυκείου γίνεται σταδιακή μελέτη του αρχαίου κειμένου μέσα σε ένα πλαίσιο πολλών διδακτικών ωρών. Ξεκινάει με μία θεώρηση που αφορά το δράμα, την τραγωδία και γενικότερα το θέατρο της εποχής και συνεχίζει με την ανάλυση κάθε στίχου του αρχαίου κειμένου. Δυστυχώς με τον τρόπο που το εκπαιδευτικό σύστημα ορίζει το πώς μεταλαμπαδεύεται η γνώση στους μαθητές, δεν αφήνει περιθώρια να κατανοηθούν τα νοήματα που κρύβονται μέσα σε αυτό το βαθιά φιλοσοφικό έργο. Στην καλύτερη περίπτωση μαθαίνεται η ιστορία, και εντυπώνονται στη συνείδηση των μαθητών κάποιες βασικές ιδέες. Εμείς μελετήσαμε την Αντιγόνη ως μια τραγωδία για την διεκδίκηση της ζωής. Ο θάνατος που διαπερνά το έργο είναι μια ελπίδα αλλαγής, ένα σημείο επανεκκίνησης, μία προσδοκία γέννησης στο σκοτάδι. Η τραγωδία μας προσκαλεί σε μια ριζική αναθεώρηση των αξιών της ζωής. Φέρνουμε τον θεατή σε επαφή με την ηθική, που πηγάζει από αυτή την αλληλουχία των τραγικών γεγονότων.

Το έργο αγγίζει πολλά μεγάλα θέματα όπως ο έρωτας, η εξουσία, ο θάνατος, η μνήμη, ο πόλεμος, η προδοσία, η θρησκεία. Μπορεί ο θεατής να τα αφομοιώσει όλα ή χρειάζεται να εστιάσει η παράσταση σε ορισμένες πλευρές;

Όλες αυτές οι έννοιες που αναφέρατε θίγονται και ενυπάρχουν στο έργο ως αντικατοπτρισμός της κοινωνίας κάθε εποχής. Όταν η, σε βάθος, μελέτη του υλικού το αφήνει ελεύθερο να αναπνεύσει, τότε όλα αυτά

αναδύονται και φωτίζονται χωρίς εκβιασμούς. Η κάθαρση στο τέλος εμπειριέχει την ιδέα ότι κανένας άνθρωπος δεν αποτελεί ιδανικό ον. Έχουμε όλοι αδυναμίες που καθορίζουν την ύπαρξή μας και την προσαρμογή μας στο σύνολο. Πιστεύω πως όλα τα θέματα αφομοιώνονται, διότι αποτελούν κομμάτια της ανθρώπινης ταυτότητας, βρίσκονται βαθιά εντυπωμένα στη συνείδησή μας και με κάθε ευκαιρία τα ανακαλούμε για να τα αναθεωρήσουμε.

Τι συμβολίζουν στην εποχή μας η ανυπακοή της Αντιγόνης, ο εξουσιαστής Κρέοντας και η διστακτική Ισμήνη;

Η αρχική βούληση του Κρέοντα ήταν η εφαρμογή των νόμων της πόλης κράτους που εκπροσωπούσε. Η εμμονή στην επιβολή τους όμως σε συνδυασμό με τη δύναμη της εξουσίας, τον οδήγησε τελικά στην αλαζονική και απόλυτη συμπεριφορά του. Συμβολίζει λοιπόν την κατάχρηση της εξουσίας για την επιβολή μίας ιδέας, ανεξάρτητα από το ανθρώπινο κόστος. Με αφορμή αυτό θα ήθελα να αναφερθώ και σε μία ακόμη πτυχή του έργου. Η τραγωδία γράφτηκε σε μία περίοδο που η κοινωνία στην αρχαία Ελλάδα ήταν απόλυτα ανδροκρατούμενη. Οι άντρες καθόριζαν ποιες ήταν οι αρετές των γυναικών και ποιοι νόμοι και κανόνες διείπαν τη θέση τους στην κοινωνία. Μέσα από αυτό το πρίσμα, τα τρία αυτά πρόσωπα όπως τα χαρακτηρίσατε αποτελούν σύμβολα των κοινωνικών προτύπων της πόλης κράτους, με την Αντιγόνη να προσβάλλει με την ανυπακοή της το κοινωνικό κατεστημένο, τον Κρέοντα να συμβολίζει εκτός από την αλαζονική χρήση της εξουσίας, κάθε άντρα που εξουσιάζει μία ή περισσότερες γυναίκες ορίζοντας σύμφωνα με τα δικά του «θέλω» την ύπαρξή τους στη ζωή, και τέλος τη διστακτική Ισμήνη η οποία σε πρώτο επίπεδο ενέχει την τυπική συμπεριφορά των γυναικών της εποχής, στο τέλος όμως κάνει την υπέρβαση και συντάσσεται με την αδερφή της. Εδώ να τονίσω και το πόσο προχωρημένη ήταν η σκέψη του Σοφοκλή το 442 π.Χ., διότι μέσα από το κείμενό του έθιξε και ένα πολύ σοβαρό ζήτημα κοινωνικού ρατσισμού, βαθιά ριζωμένου στη συλλογική συνείδηση, όντας ο ίδιος άντρας. Το θλιβερό βέβαια είναι το πόσο επίκαιρο παραμένει αυτό το καθεστώς 2.500 χρόνια μετά την γραφή του έργου. Η γυναίκα εξακολουθεί να είναι σε πολλές κοινωνίες πολίτης δεύτερης κατηγορίας και σε ορισμένα φονταμενταλιστικά κράτη να στερείται τις βασικές ανθρώπινες ελευθερίες, με κίνδυνο να θανατωθεί για παραπτώματα που είναι το λιγότερο παράλογα στον δυτικό κόσμο.

Ελπίζω ότι το ταξίδι του έργου στον χρόνο θα συνεχίσει να καλλιεργεί τις συνειδήσεις, και να συμβάλει ακόμη και στην ολική εξάλειψη αυτών των φαινομένων.

Πιστεύετε ότι και σήμερα υπάρχουν «Αντιγόνες» και «Κρέοντες» που συγκρούονται;

Σε όλες τις σύγχρονες κοινωνικές ομάδες είναι πολύ πιθανό να υπάρχει ένας υπερφίαλος εξουσιαστής, που προσπαθεί να επιβάλλει με αλαζονεία νόμους, ήθη και απόψεις, και ένας επαναστάτης εξουσιαζόμενος που εκπροσωπεί το κατά συνείδηση δίκαιο και έρχεται σε ρήξη με το θετό δίκαιο και την μέσω αυτού επιβαλλόμενη ηθική. Σε ένα δεύτερο επίπεδο η ταύτιση του καθενός από εμάς με αυτά τα δύο πρόσωπα είναι αναπόφευκτη, γιατί όλοι ενέχουμε πτυχές από τον ψυχισμό τους.

Η παράσταση παίζεται αμέσως μετά από έναν πόλεμο που αποτελεί μια μόνιμη οπτική στις παραστάσεις της Ομάδας Μηδέν. Πόσο επηρεάζουν τις ζωές μας τα τύμπανα πολέμου που ηχηρά ακούγονται στη γειτονιά μας;

Είναι πολύ στενόχωρο σήμερα στην εποχή της πληροφορίας και της πολιτισμικής κορύφωσης να νιώθουμε φόβο για μία ενδεχόμενη πολεμική σύρραξη. Η τρομοκρατία αυτή βέβαια είναι συνήθως στοχευμένη, και έχει ως απώτερο σκοπό να δημιουργήσει το περιβάλλον για την εύκολη χειραγώγηση της κοινής γνώμης, και σε μεγαλύτερο βάθος να δικαιολογήσει τις ιμπεριαλιστικές βλέψεις κάποιων πολιτικών που εξυπηρετούν τα συμφέροντα της βιομηχανίας των όπλων και των πολυεθνικών γενικότερα. Πρέπει να μείνουμε όλοι ανεπηρέαστοι από αυτές τις εκφοβιστικές μεθόδους, και να συνεχίσουμε να αγωνιζόμαστε για ένα καλύτερο αύριο και μία αλτρονιστική κοινωνία.